

# / Sådan handler mennesker, når katastrofen rammer

**Covid-19 har udløst mange forskellige reaktioner. Men der er også et mønster, siger forskningen, i forhold til epidemier, vandstigninger og virus. Vi mennesker vil enten kæmpe eller flygte, men oftest med en omsorg for andre.**

Forskningen i katastrofer har været et forskningsområde siden begyndelsen af 1960'erne. I skyggen af atomtruslen grundlagde man Disaster Research Center på Ohio State University til studiet af, hvordan mennesker og samfund reagerer på krig, pandemier og naturkatastrofer.

Før DRC gik man ud fra, at mennesker som hovedregel gik i panik, slet og ret. Den britiske socialforsker Richard Titmuss noterede i 1950'erne, at mennesker under fx bombeangreb i almindelighed vil opføre sig som skræmte børn kun med tanke for sig selv.

Sådan var også hypotesen under fx Cubakrisen i 1962. De amerikanske myndigheder var i hemmelighed indstillet på pandemonium, det vil sige en tumultarisk panik, hvor alle er sig selv nærmest. Pandemonium er hovedstaden i helvede i John Miltons episke digte Paradise Lost.

Men tingene forholder sig faktisk anderledes. Jordskælvet i Alaska i 1964 var den første katastrofe, som DRC havde lejlighed til at studere på nært hold, da de blev fløjet ind i dagene efter de altomfattende ødelæggelser i byen, der dengang havde 100.000 indbyggere.

Forskernes indtryk var ikke tumult. De bemærkede tværtimod en overvældende grad af samarbejde og samfundssind. Anchorage borgere gravede efter overlevende i murbrokkerne. Dreng- og pigespejdere uddelte mad og livsfornødenheder. Tusindevis meldte sig frivilligt på byens brandstationer.

DRC brugte tilsammen de følgende 18 måneder på at studere, hvordan borgerne i Anchorage forholdt sig til den totale ødelæggelse og den efterfølgende genopbygning. Konklusionerne er i dag grundstenen i katastrofeforskning overalt i verden.

Stillet overfor katastrofer kan de allerfleste menneskers adfærd beskrives ud fra to distinkte reaktionsmønstre.

Det første er kamp- eller flugtmekanismen. Trusler mod vores sikkerhed skaber angst, der igen producerer adrenalin og dermed et beredskab i forhold til enten kamp eller flugt. Hvem, der kæmper og hvem der flygter, kan man ikke forudsige. Reaktionen kan skifte også for det enkelte menneske.

Det andet reaktionsmønster handler om det nære eller det abstrakte. Orienterer man sig mod de nærmeste, fx familien, eller mod mere abstrakte mål som fx samfundet, politiske ideologier og religiøse overbevisninger?

I Anchorage kunne forskerne med disse to akser inddele borgernes adfærd i fire kategorier. Nogle kæmpede for det nære, andre for det abstrakte. Nogle flygtede for at beskytte deres nærmeste, andre for at værne om netop deres tro på en større mening.

Forskerne fandt det ikke muligt at fremhæve én type adfærd frem for andre. Det er vigtigt, at nogen kæmper både i murbrokkerne og for de store ideer. Men virkeligheden i den ødelagte by bød på så mange forskellige situationer, at der nogle gange også var fornuft i vende sig mod sine egen og familiens overlevelse.

Og hvordan trækker man grænsen? I Anchorage var en af hverdagens helte radioværten Genie Chance, der døgnet rundt sad i sit studie for at holde nyhedsstrømmen og den kritiske presse intakt. Men hvad med hendes egen familie?

At være vidne til den langsomme, globale spredning af en virus som Covid-19 er naturligvis anderledes end et jordskælv og en tsunami.

Der er for det første flere ubekendte. Hvad sker der om en uge? Og så er der selve smittefaren, som i modsætning til de fleste naturkatastrofer kræver, at man - med politikernes ord - står sammen, hver for sig.

Men de grundlæggende adfærdsmekanismer er de samme som i Alaska. Danmark fungerer i disse uger aldeles ikke som et pandemonium. Der er samfundssind, alle steder. En aktuel analyse fra TrykFonden siger det tydeligt: Folk er langt mere bekymrede for, om samfundet kan hænge sammen, og om andre bliver smittede, end om de bliver syge selv.

Der er alle dem, der holder samfundet i gang. Bryggeriet, der omstiller produktionen til håndsprit. Skolelæreren, der underviser børnene over nettet. Biludlejningsfirmaet, der stiller bilerne gratis til rådighed for de ansatte på hospitalerne.

Sådan kan de se ud, dem der kæmper kollektivt. Men det er også de tusindvis af andre og måske mere private handlinger, hvor man træder til side på gaden. Griber telefonen. Lytter til sit barn.

Der er kamp og flugt. Og overvejelser, man kun deler med sig selv. Hvor længe bliver man fx siddende oppe i bjergene - eller i et sommerhus? Hvornår vælger man sin egen sundhed over arbejdspladsens økonomiske overlevelse?

